

Geen traditionele stage meer

FOTO: TON VAN DEN BORN

Buitenbaan, een denktankproject bij APS, verdiept zich in alternatieven voor de stage. Hoe zorg je dat leerlingen een realistisch beeld van een beroep krijgen en echt betrokken raken bij de bedrijfstak? Beroepsidentiteit is een centraal begrip.

”**B**innen een stage leer je meestal alleen de routine, maar niet de dilemma’s van een beroep”, zegt Teja van der Meer, onderwijskundig medewerker van het APS. In de traditionele stage leer je schoffelen, schikken, sortimentskennis of schoonmaken. Maar je merkt als stagiair meestal weinig of niets van de wijze van bedrijfsvoering, het waarom van bepaalde productie, de invloed van concurrentie of het gebruik van de dienstverlening. Er zijn stappen gezet. ‘Stage’ heet nu ‘beroepspraktijkvorming’ (bpv) en verschillende stagebieders – of praktijkopleiders – volgen cursussen en bevesten dat leerlingen komen om echt iets te leren. Er worden eisen gesteld. Dat is wellicht een verbetering, maar geen verandering. Bovendien blijkt dat de school nog steeds op afstand staat. Hoe kan het

beter? Hoe kun je de aansluiting wel maken? Hoe kun je zorgen dat leerlingen leren wat een beroep inhoudt? Hoe kun je bereiken dat ze een idee krijgen van wat ze straks willen doen? Dat ze zich betrokken voelen bij een beroep en zo iets ontwikkelen wat je beroepsidentiteit zou kunnen noemen.

Stoas Onderzoek kwam een paar jaar geleden al tot de conclusie dat mbo-leerlingen baat hebben bij ervaringen die hen dwingen na te denken over hun beroepstoekomst. Het bleek ook dat naarmate de beroepsidentiteit beter ontwikkeld is, de leerlingen zekerder zijn over hun plannen voor de toekomst. Scholen kunnen, aldus Stoas, daarbij helpen met sturende opdrachten en het nabespreken van de bpv-ervaringen.

“Maar zoiets als beroepsidentiteit”, zegt Van der Meer, “hoe krijg je dat eigenlijk? Leerlingen zeggen: ‘Ik ben

15. Ik wil wel wat worden, iets met groen. Maar wat is dat eigenlijk? Wat doe je dan?’ Ze voelen zich nog nauwelijks betrokken bij een vak of professie.

“Soms hebben ze wel een beeld van een beroep, maar de bedoeling is toch dat ze zich een meer complete voorstelling kunnen maken. En dat ze ook zien dat zo’n beroep niet een heel gesloten manier van leven is. Dat het werk van hovenier meer is dan alleen schoffelen.”

Rondstruinen

APS is daarom in het voorjaar van 2003 het project Buitenbaan gestart. De titel kun je associëren met de plek waar het zich afspeelt, in de baan tussen onderwijs en werk; de plek waar leerlingen een beroepsidentiteit zouden kunnen verwerven.

Project Buitenbaan

Buitenbaan is gestart in het voorjaar van 2003. December 2004 wordt er gerapporteerd over het resultaat.

Het project wordt behalve door Teja van der Meer, medewerker bij APS, uitgevoerd door Maaïke Plomp (voorheen Stoas nu APS), Wim van der Zwan (voorheen Groen College, nu de hogeschool NHTV in Breda), Yolande van Daatselaar (tot april bij het APS) en Dimph Rubbens (nog steeds APS).

Meer informatie over het project via t.vandermeer@aps.nl, 06 25051968 of 030 285 6649.

FOTO: APS

► Projectleider Teja van der Meer, APS

Het is een zogenaamd denktankproject, aldus Van der Meer. Er zijn vanuit het ministerie twee subsidiestromen naar de pedagogische centra: één voor innovatieprojecten, bedoeld voor directe vernieuwing van de huidige onderwijspraktijk, en één voor dergelijke denktankprojecten. Bij deze projecten is er de mogelijkheid verder vooruit te kijken.

je leerlingen het beste motiveren? Hoe kun je zorgen dat ze zinvolle competenties verwerven? Wat betekent dit voor onderwijs, toetsing en stage?

Alzheimerpatiënten

Buitenbaan volgt op twee eerdere denktankprojecten: Leren op een

Op het Groen College kwam bijvoorbeeld een vraag binnen van de directie van een bejaardentehuis met Alzheimerpatiënten. 'Kunnen jullie niet uitzoeken wat voor tuin bij die mensen zou passen? Een groepje leerlingen verdiepte zich in wat het betekent om Alzheimerpatiënt te zijn, vertelt Van der Meer. Ze onderhielden contact met de opdrachtgever en ontwierpen een tuin met verschillende mogelijkheden. Wat kun je met indeling, afwatering, grond, stenen, bankjes en planten. Ze hebben een paar ontwerpen gemaakt, kosten berekend en een maquette gemaakt. Ze overlegden regelmatig met de directie van het bejaardentehuis en zo goed en zo kwaad als dat ging ook met de Alzheimerpatiënten zelf.

"Zo waren ze met echte vraagstukken bezig", zegt Van der Meer. "Ze hebben daar heel veel van geleerd. Niet alleen vakmatig, maar ook communicatief. Ze hebben bijvoorbeeld ook geleerd beslissingen te nemen, te vergaderen en samen te werken."

Maar hoe toets je wat ze hebben geleerd? Dat was de vraag in het tweede project, 'Goed gegaan, goed gedaan'. Dat ging over manieren van beoordeling van competenties. Wat en hoe beoordeel je en wie beoordeelt? "Je kunt beoordelend kijken naar het leerproces en het resultaat, je kunt beoor- →

"We willen af van de oude manier van stages"

Teja van der Meer, projectleider van Buitenbaan, vertelt enthousiast over de ruimte en de vrijheid. "Je kunt een vijftien jaar vooruitkijken. Je wordt niet direct teruggefloten. Je kunt rondstruinen in de theorie en kijken of een idee *Anklang* vindt."

Bovendien, zo vertelt ze, heeft ook LNV een jaar of drie jaar geleden gezegd: 'binnen beroepen is competentiegericht leren belangrijk.' De vraag is nu: Welke kant zou het op kunnen gaan? In welke situatie en setting kun

groen kompas (2001 – 2002) en Goed gegaan, goed gedaan (2002 – 2003). Tijdens het eerste project zijn Teja van der Meer en Tine Visschedijk op het Groen College Goes gestuit. "De manier waarop daar onderwijs wordt gegeven, – Projectonderwijs in een maatschappelijke context zoals opgezet door Wim van der Zwan – sloot volmaakt aan op het competentiegericht leren. Wij hebben er een theorie tegenaan gezet. Mooi zoals dat daar kon."

FOTO: TON VAN DEN BORN

◀ *De maquette van het zorgcentrum met Alzheimerpatiënten en de tuin waarvoor leerlingen van het Groen College Goes ontwerpen maakten. Links Joep Withagen, manager van de stichting ATN die deze opdracht in het kader van 'Projectonderwijs in een maatschappelijke context' heeft uitgevoerd*

delend kijken naar de competent gedrag in plaats van vakvaardigheden en de opdrachtgever kan zeggen 'ze hebben zich aan de afspraken gehouden en geleverd wat ze moesten leveren'."

Muren weg

Nu dan het project Buitenbaan. "We willen af van de oude manier van stages", vertelt Van der Meer. "Het hele gesloten idee dat je een paar dagen in de week naar een bedrijf gaat en doet wat je gezegd wordt. Er zijn werkgevers die zeggen: 'we kunnen er wat aan hebben', maar er zijn er ook genoeg die zeggen: 'zolang ze maar geen last veroorzaken'."

"Waarom laten we leerlingen niet solliciteren op een stageplaats?, vroeg een werkgever me. Je moet nu maar accepteren wie de school naar je toe stuurt. En de begeleiding vanuit school is soms helemaal niks. De stage heeft zo nauwelijks of geen relatie met het leren op school."

Dat zou anders kunnen. "We mogen als denktank een sprong vooruit maken, maar kunnen tegelijk ook aansluiten bij de verst ontwikkelde praktijkvariant. In ons geval was dat het Groen College Goes."

"Het is al een stap vooruit als je met leerlingen kunt reflecteren op de sta-

ge, maar zelfs dan blijft deze nog strikt gescheiden van het onderwijs op school." De vernieuwde beroepspraktijkvorming gaat eigenlijk niet ver genoeg. Het idee is nog steeds dat een leerling een dag of wat van school is en bij een beroep of een bedrijf "in de routines" meedoet.

"We willen uiteraard dat leerlingen leren binnen de context van het beroep," vertelt Van der Meer. "Maar we willen eigenlijk dat werkgevers zeggen: we hebben een opdracht of een bepaald probleem voor hen. Werkgevers stellen hun eisen en docenten en leerlingen kijken of ze de zaak aankunnen. Hoeveel tijd kost dat, welke antwoorden worden verwacht en hoe breed is de speelruimte? Bedrijf, leerlingen en school sluiten vervolgens een contract voor het vraagstuk. Zo betalen werkgevers voor de oplossing en worden leerlingen in staat gesteld in reële situaties te ervaren wat een baan echt inhoudt."

De vijf projectmedewerkers werken het concept Buitenbaan uit via gesprekken met scholen, werkgevers en met theoretici en deskundigen. Ze hebben bijvoorbeeld gesproken met werkgevers van kleine, middelgrote en hele grote bedrijven; zelfstandige boeren, met een tuincentrum en een veiling. "Het gesprek met de boeren was heel bijzonder. 'Wij zijn afzonder-

lijk te klein om zo'n vraagstuk te stellen voor dat maatschappelijke leren waar jullie het over hebben,' zeiden ze. 'Je denkt toch eerst aan je eigen voordeel. Maar je zou het eigenlijk moeten combineren; we zouden een soort coöperatie voor dergelijke opdrachten kunnen vormen. Wie dan zo'n coöperatieve opdracht aankan, een mbo'er of een vmbo'er, dat moet de school maar uitzoeken.'" Van der Meer ziet dit soort denken bij werkgevers als een omslag.

"Dat ze zich daarbij niet bekommeren om niveau, maar de deuren openzetten voor de hele beroepskolom, dat is toch schitterend. De muren weg. Daar kan ik alleen maar van dromen. Als die mensen zo reageren, dan hoeft het misschien geen vijftien jaar te duren." ∞

Ton van den Born